

PARTICULARITĂȚI ALE INDICATORILOR UTILIZAȚI ÎN PROCESUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE ÎN DOMENIUL SOCIAL

PECULIARITIES OF THE INDICATORS USED IN THE PROCESS OF MONITORING AND EVALUATION IN THE SOCIAL FIELD

Anastasia OCERETNÎI, ORCID: 0000-0002-4648-7921
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 303.211

e-mail: a_oceretnii@yahoo.com

Procesul de monitorizare și evaluare în domeniul social poate fi realizat în baza unui set de indicatori clar formulați, care să aibă legătură cu activitățile incluse într-un plan de măsuri, făcând posibilă măsurarea progresului în atingerea țintelor stabilite. Indicatorul reprezintă o expresie numerică cu ajutorul căreia se caracterizează cantitativ un fenomen social-economic din punctul de vedere al compoziției, structurii, schimbării lui în timp, al legăturii lui reciproce cu alte fenomene sociale. Importanța indicatorilor constă în prezentarea datelor complexe într-o formă care este semnificativă pentru factorii de decizie și public.

În literatura de specialitate, indicatorul este definit ca fiind „elementul sau caracteristica obiectului de cercetare, care este posibil de observat și de măsurat” [1, p.175] sau „cantitate măsurabilă care „înlocuiește” sau substituie, într-un sens, ceva mai greu măsurabil” [2, p.226-227].

Indicatorii fac parte din setul de cunoștințe necesare pentru a sprijini politicile și luarea deciziilor. Aceștia ajută la creșterea gradului de conștientizare a unei probleme. Indicatorii contribuie la monitorizarea progresului în atingerea obiectivelor și în evaluarea politicilor. Aceștia permit o comparație bazată pe dovezi ale tendințelor de-a lungul timpului și în interiorul și între țări. Indicatorii pot, de asemenea, sprijini evaluarea efortului și exercitării de state a obligației lor de a asigura dezvoltarea durabilă (indicatorii ODD-urilor), de a preveni și aborda violența împotriva femeilor etc.

Pot fi identificate câteva tipuri de indicatori: (1) *indicatori numerici*, ce reprezintă măsuri de cantități, precum număr, pondere, proporție (numărul beneficiarilor de serviciul spijin familial; % persoanelor cu dizabilități beneficiare de ajutor social) și *indicatori factuali*, ce indică prezența sau absența unei caracteristici, proprietăți, fenomen, care pot fi factici, existențiali, categoriali (proiect de decizie elaborat și aprobat; serviciu instituit); (2) *indicatori cantitativi*, care pot fi măsurați în mod obiectiv (numărul femeilor primar; creștere cu 50% a copiilor dezinstituționalizați) și *indicatori calitativi*, ce pot fi definiți ca judecăți sau percepții ale populației cu privire la un subiect (diminuarea cu 20% a nivelului de nemulțumire față de activitatea primarului); (3) *indicatori direcți* – formulați în baza faptelor numărabile sau stări de fapt, cum ar fi rezultate ușor de mă-

surat (aceștia de obicei sunt formulați în baza obiectivelor programului/proiectului) și *indicatori indirecti (proxy)* care măsoară schimbarea într-un anumit fenomen sau proces într-o manieră indirectă, adică printr-un alt fenomen; (4) *indicatorii de proces* utilizați pentru a monitoriza numărul și tipurile de activități desfășurate (numărul și tipurile de servicii prestate; numărul de persoane instruite etc.); *indicatorii de rezultat* utilizați pentru a evalua dacă activitatea a atins sau nu obiectivele sau rezultatele preconizate (nivelul de cunoștințe cu privire la transmiterea bolilor sexual-transmisibile determinat printr-un sondaj de opinie). Indicatorii de rezultat pot fi indicatori de ieșire (*output*), indicatori de rezultat (*outcome*) și indicatori de impact (Bott, Guedes și Claramunt, 2004); *indicatorii de resurse (input)* permit măsurarea resurselor, spre exemplu resurse umane, financiare, de timp etc. necesare pentru a putea atinge obiectivele sau obține ceea ce se planifică; *indicatorii rezultatului acțiunii (output)* sunt măsurile unei activități (numărul de instrucțiuni elaborate, numărul de servicii dezvoltate); *indicatorii rezultatului politicii (outcome)* măsoară rezultatele directe și imediate ale acțiunilor asupra țintei stabilite, care se identifică în modificări de comportament, competențe, abilități și competență (rata scăzută de abandon); *indicatorii de impact* măsoară efectul unei politici publice sau a unor instrumente de politică publică asupra unei părți a societății (creșterea nivelului de alfabetizare digitală a vârstnicilor, rata sărăciei etc.).

Fiecare indicator trebuie să includă: 1) o descriere a ceea ce măsoară; 2) instrumentele necesare pentru a culege datele și 3) calculele implicate în producerea măsurii. Un indicator trebuie să specifice: unitatea de analiză, valoarea de referință, valoarea planificată și schimbarea pe care o intenționează să o măsoare. Valoarea de referință este valoarea indicatorului cu care urmează să compare pentru a se stabili schimbările survenite (mai este numită valoare de bază) sau este valoarea de la care se pleacă. Valoarea planificată este valoarea spre care se tinde a fi atinsă urmarea a intervenției.

A. Gage și M. Dunn (2009) prezintă următoarele caracteristici ale unui indicator „bun”:

- *valabilitate*: măsura exactă a unui comportament, practică, sarcină care este rezultatul așteptat al intervenției;
- *fiabilitate*: măsurabil constant în timp, în același mod de către diferiți observatori;
- *precizie*: definit operațional în termeni clari;
- *măsurabil*: cuantificabil folosind instrumente și metode disponibile;
- *util*: oferă o măsurare la intervale de timp relevante și adecvate în ceea ce privește obiectivele și activitățile programului;
- *important din punct de vedere programatic*: legat de program sau de atingerea obiectivelor programului [3, p.226-227].

Altă tipologie a caracteristicilor indicatorului „bun” indică asupra următoarelor aspecte ale indicatorului:

- specific – definit precis, în termeni clari și lipsiți de ambiguitate;
- măsurabil – indicând schimbarea dorită, cu niveluri de referință și niveluri planificate (niveluri-țintă);

- adecvat – măsurând strict rezultatele, procesele, resursele pe care intenționează să le măsoare;
- realist – rezonabil din punctul de vedere al costurilor și timpului necesar pentru măsurare;
- încadrat în timp – asigurând o măsurare a progresului la intervale de timp relevante;
- credibil – minimalizând erorile de măsurare;
- comparabil – producând aceleași rezultate când este utilizat repetat pentru a măsura același lucru;
- neutru – formulat nondirecțional, putând varia în orice direcție;
- dezagregat în măsura în care este relevant.

Din multitudinea caracteristicilor, unii autori consideră că înaintea a fi utilizați, indicatorii trebuie să treacă trei teste: fiabilității, fezabilității și utilității.

Indicatorul trebuie să fie concentrat, clar și specific. Un indicator trebuie definit în termeni preciși, fără ambiguitate, care să descrie clar și exact ceea ce este măsurat. Acolo unde este practic, indicatorul ar trebui să ofere o idee relativ bună a datelor necesare și a populației în rândul căreia este măsurat indicatorul.

Indicatorii și țintele formulate și colectate în mod regulat permit evaluarea programelor, a sinergiilor și a lacunelor acestora în diferite etape ale procesului, de la intrări la activități, rezultate, și impact. Grație monitorizării prin intermediul indicatorilor pot fi revizuite programele, politicile, serviciile etc.

Indicatorii utilizați în monitorizarea Agendei de Dezvoltare 2030 reprezintă indicatori relevanți în contextul dezvoltării politicilor în domeniul social. Totodată, ODD-urile permit realizarea unor analize comparative între state și determinarea nivelului de dezvoltare.

Referințe:

1. ДОБРЕНЬКОВ, В.И., КРАВЧЕНКО, А.И. *Методы социологического исследования*. Москва, 2006.
2. SAPSFORD, R. Indicator. În: JUPP, V. (coord.) *Dicționar al metodelor de cercetare socială*. Iași, 2010.
3. *Monitoring and Evaluation of Initiatives on Violence against Women and Girls*. [Accesat:10.08.2022] Disponibil: https://www.endvawnow.org/uploads/browser/files/me_asset_english_nov_2011_final.pdf
4. *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă*. [Accesat:12.08.2022] Disponibil: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=601&id=6310>